

Religious Human Rights in Global Perspective

RELIGIOUS PERSPECTIVE
JOHAN D. VAN DER VYER ȘI
JOHN WITTE, JR.

EDITORI

MARTINUS NIJHOFF
PUBLISHERS, THE HAGUE,
BOSTON, LONDON, 1996

În octombrie 1994, cei șapte sute participanți la conferința „*Religious Human Rights in the World Today*” au primit provocarea episcopului Desmond Tutu. Pentru câteva zile, ei au explorat, împreună, ceea ce distinsul oaspete sudafrican numea „istoria rușinoasă a abuzurilor comise în numele religiei”.

Cele două volume publicate anul acesta la editura Martinus Nijhoff distilează experiența conferinței de la Atlanta, organizată de Emory University, în cadrul programului Drept și Religie, cu sprijinul financiar al The Pew Charitable Trusts din Philadelphia.

Cei doi editori sînt profesori la Emory University. Johan D. van der Vyver este șeful catedrei I. T. Cohen de Drept Internațional și Drepturile Omului, iar John Witte conduce catedra Jonas Robitscher, de Drept.

Primul volum, *Perspective legale*, este prefațat de Jimmy Carter, fost președinte al Statelor Unite, fondatorul Centrului Carter, care consideră această apariție editorială „o importantă contribuție la înțelegerea chestiunii drepturilor religioase în lume”.

W. Cole Durham, de la Brigham Youth University, deschide volumul cu un studiu despre „*Perspective ale libertății religioase: un cadru comparativ*” (articol inclus și în numărul de față al revistei ALTERA).

David Little, de la United States Institutes of Peace, oferă „*Fundamentele metodologice în studierea drepturilor religioase ale omului*”. Little folosește elementele comune din metodologiile utilizate de USIP la elaborarea rapoartelor și studiilor de caz pentru situația drepturilor omului din Ucraina, Sri Lanka, Liban, Sudan, Nigeria, Tibet și Israel, încercînd să delimiteze un numitor comun care să reducă impactul negativ pe care investigațiile din domeniu îl au cu interesele și obiectivele celui care face investigația, dar și cu conotațiile complicate ale subiectelor de ordin religios. Cu toate acestea, tentativa sa este tușată de unul din recente proiecte ale USIP, referitor la studiul intoleranței în context religios, care are două obiective de bază, interdependente: primul este determinarea măsurii în care intoleranța care violează principiile drepturilor omului contribuie realmente la declanșarea și escaladarea conflictelor, iar al doilea, la fel de provocator, care este proporția reală în care eforturile făcute pentru înlăturarea acestor violări determinate de intoleranță contribuie realmente la instaurarea și consolidarea păcii. Evident, eforturile lui David Little de a nuanța acest delicat subiect nu sînt singulare în volumele recenzate aici. Același subiect este studiat și de Natan Lerner, de la Tel Aviv University, în contextul practicii ONU. El monitorizează cronologic modalitățile în care comunitatea internațională a studiat problemele legate de drepturile religioase ale omului în perioada de după înființarea ONU. Observația esențială în acest demers este ca în toate instrumentele elaborate și folosite de ONU în chestiunea drepturilor religioase ale omului, termenul *religie* nu a fost niciodată definit. Dacă această lacună nu vi se pare suficientă pentru a înțelege cît de fragil este echilibrul acestor instrumente, atunci poate că vi se va părea semnificativ faptul că sistemul ONU de protecție a drepturilor religioase ale omului nu include în prezent nici un tratat separat, clar și complet, obligatoriu, referitor la această problemă.

„*Rolul organizațiilor neguvernamentale seculare în cultivarea și înțelegerea drepturilor religioase ale omului*” este descris de Michael Roan, de la Project Tandem, în vreme ce James Finn, de la Freedom Review, analizează rolul jucat de mass-media în același context. Michael Roan explorează felul în care NGO-urile au determinat substanțiale schimbări legislative, dar (după modelul propus de David Little în studiul amintit mai sus) sugerează că organizațiile cu un background umanist și pragmatic ar trebui să-și reexamineze mandatele, pentru a înțelege că acțiunile lor sînt foarte rar neutre, în condițiile în care convingerile intime, fie ele religioase sau ateiste, influențează major procesul de luare a deciziilor. Pentru James Finn, lucrurile

nu stau altfel, chiar dacă se referă la media. Finn sugerează însă că media are o dependență suplimentară față de patronii de presă și față de audiență, care complică, adesea exponențial, posibilitățile de găsire a unei atitudini de obiectivitate în raport cu subiectul cercetat. Pentru el, media devine în aceste circumstanțe o parte a problemei și în consecință o parte necesară a soluției, fiind în ambele cazuri un aliat puternic, care trebuie să-și mențină neutralitatea, dar și capacitatea de examinare atentă.

Studiile de caz se referă la câteva zone geografice și reprezintă un „eșantion” semnificativ pentru o perspectivă globală: Germania (Martin Heckel, Eberhard-Karls-Universität, Tübingen), Marea Britanie (Peter Cumper, The Nottingham Trent University), Europa de Est (Tamás Földesi, Eötvös Lóránd University, Budapesta), statele balcanice (Paul Mojzes, Rosemont College). Rusia (Harold J. Berman, Emory University). Orientul Mijlociu (Said Amir Arjomand, State University of New York), Israel (Asher Maoz, Tel Aviv University), Africa de Sud (Lourens M. du Plessis, Univeristy of Stellenbosch), America Latină (Paul E. Sigmund, Princeton University), America Centrală (Stanley Muschett Ibarra, Universidad Santa Maria la Antigua, Panama) și Statele Unite ale Americii (John Witte jr., Emory University și M. Christian Green, University of Chicago). Articolele lui Tamás Földesi și Paul Mojzes surprind cu o fidelitate notabilă situația drepturilor religioase ale omului în zona geografică ce se recomandă, teoretic, de interes major pentru cititorii revistei *Altera*. Pentru Tamás Földesi, impasul înregistrat cel mai adesea ca stare de fapt în statele Europei de Est are în mare măsură explicații legate de mentalități și de prejudecăți. La toate aceste considerații preliminare, se adaugă eșecurile modelelor particulare de tranziție legislativă de la comunism, în timpul Marii Transformări, cum numește Mojzes ceea ce noi ezităm cel mai adesea să definim când ne gândim la ultimii șase ani, de exemplu. Articolul lui Paul Mojzes poate fi lesne găsit în nr. 2 al revistei *Altera*.

Considerente teoretice la problematica volumului mai adaugă T. Jeremy Gunn (National Committe for Public Education and Religious Liberty), care analizează Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Dinah Shelton (Santa Clara University) și Alexandre Kiss (Strasbourg International Institute of Human Rights), care propun schema preliminară a unui model de lege a libertății religioase și John T. Noonan (United States Court of Appeals), care discută idealurile și tensiunile demersurilor din domeniul drepturilor religioase ale omului.

Pentru Dinah Shelton și Alexandre Kiss, un studiu de caz foarte potrivit este atât de mult mediatizata *Fatwa* emisă împotriva lui Salman Rushdie, după publicarea *Versetelor Satanice*. Legile islamice împotriva blasfemiei și soluțiile căutate de avocatul lui Rushdie pentru a le anula efectele par să esențializeze excelent zona în care are loc impactul dintre toți factorii discutați de autorii acestei solide antologii.

Volumul al II-lea, *Perspective religioase*, reia tematica primului volum, analizând implicațiile de ordin teologic și spiritual ale conflictelor inter-religioase. Cartea este prefațată de episcopul anglican Desmond Tutu, iar cadrul teoretic este definit de

Martin E. Mary (University of Chicago), Wolfgang Huber (episcopul lutheran al Berlinului), James Wood Jr. (Baylor University), Max L. Stackhouse (Princeton University), Stephen Healey (Boston College), Charles Villa-Vicencio (University of Cape Town) și John E. Coons (University of California). O selecție de circa 200 de pagini din acest volum va fi publicată în traducere în Revista Română de Teologie, în numărul din această iarnă. O altă selecție, de 100 de pagini a fost publicată recent în revista de Drept a Universității Emory din Atlanta.

Studiile de caz se referă la creștinism (Luke Timothy Johnson, Emory University; J. Bryan Hehir, Harvard University; William Johnson Everett, Andover Newton Theological School și Jean Bethke Elshtain, University of Chicago), la iudaism (David Novak, University of Virginia; Michael J. Broyde, Emory University; Irvin Cotler, McGill University; Michael S Berger și Deborah E. Lipstadt, Emory University), precum și la islam (Abdullahi Ahmed An-Na'im, Emory University; Riffat Hassan, University of Louisville și Donna Arzt, Syracuse University).

Drepturile religioase ale omului din perspectivă globală este o antologie care a căpătat deja, în cele câteva luni de la publicare, autoritatea unui instrument esențial în domeniu. □